

LACLAVÍKOVÁ, Miram – ŠVECOVÁ, Adriana. *DEJINY PRÁVNICKÉHO VZDELÁVANIA NA TRNAVSKEJ UNIVERZITE V TRNAVE*. Praha: Leges, 2017, 160 s. ISBN 9788075022738.

DOI: <https://doi.org/10.31577/histcaso.2019.67.2.11>

Uhorské kráľovstvo nemalo v stredoveku príliš šťastia na dlhodobé budovanie univerzitného vzdelávania. Všetky pokusy o založenie najvyššej vzdelávacej inštitúcie (Päťkostolie, Starý Budín, Bratislava) skončili nakoniec neúspechom. Preto sa dlhotrvajúce štúdium na univerzitách spája v Uhorsku až s vybudovaním dvoch jezuitských škôl v Trnave (1635) a v Košiciach (1657). Dejinám tej prvej je venovaná najnovšia monografia Miriam Laclavíkovej a Adriany Švecovej. Obe autorky sa zameriavajú predovšetkým na osobitnú časť dejín Trnavskej univerzity, a to jej Právnickej fakulty. Ich kniha sa v podstate delí na dve časti, kopírujúce dejiny trnavského právnického vzdelávania; prvá popisuje obdobie novovekej jezuitskej univerzity, tá druhá sa venuje modernej právnickej fakulte.

Tak sa nám práve v Trnave rodí kľúčová uhorská inštitúcia, významná pre rozvoj vyššieho právnického štúdia. Autorky monografie sa zamýšľajú a polemizujú so staršími názormi o výučbe predmetov z rímskeho a kanonického práva na spomínaných stredovekých uhorských univerzitách. K nim sa totiž nezachoval priamy archívny materiál (s. 28), a nanajvýš vieme povedať, aké knižné tituly mala k dispozícii pre svoju akademickú obec Academia Istropolitana (pozri Hlavačková, Miriam. *Juraj zo Schönbergu. Bratislavský prepoš v službách cisára a kráľa*. Bratislava: Veda, 2015, s. 132.). Ak by sa však aj na niekoľko rokov vyučovalo právo na bratislavskej akadémii, nič to nemení na dvostoročnom hiáte medzi zánikom Istropolitany a založením fakulty práva v Trnave.

Trnavská univerzita bola predovšetkým *tenella universitula*, ako ju nazval jej zakladateľ Peter Pázmán, projektom, v ktorom sa skĺbili ambície štátu, ostrihomského arcibiskupstva a Spoločnosti Ježišovej. Jedinečné postavenie jezuitov v oblasti vzdelávania a rekatolizácie sa prejavilo hlavne vo vnútorných pomeroch na univerzite. Aj preto sa ich *Ratio studiorum* z roku 1599 stalo jej základným predpisom, určujúcim dvojstupňový charakter štúdia, jednotnosť vo vzťahu k ostatným jezuitským školám, rekatolizačný charakter výuky a trojgraduácia (s. 29-31). Súčasťou trojgraduácie bolo okrem gymnaziálneho vzdelania aj osvojenie základov filozofie, teda v istom zmysle získanie sumáru poznania o svete a človeku.

Autorky monografie nezabudli zdôrazniť, že záujmy všetkých troch hlavných spoluzakladateľov univerzity neboli totožné. Azda aj z tohto dôvodu nepredstavovala spočiatku Trnavská univerzita studium generale a nenachádzame ako jej súčasť právnickú fakultu. Avšak okrem štátu, arcibiskupstva a jezuitov sa založenie univerzity bytostne dotýkalo aj mesta Trnava, ktoré minimálne na začiatku neprekypovalo nadšením z prítomnosti tejto ustanovizne. Dôvodom boli predovšetkým akademické slobody, zabezpečujúce aj trestnú a disciplinárnu právomoc univerzity nad celou akademickou obcou. Spor medzi mestom a univerzitou napokon riešila až cisárova Tajná rada, ktorá takto rozhodla v prospech univerzity, celkom v duchu starých obyčají a výsad ostatných univerzít (s. 39-43).

Pokiaľ doteraz autorky mapovali predovšetkým dejiny Trnavskej univerzity ako jej celku, počnúc rokom 1667 sa začína nová fáza v jej dejinách, a to pre založenie právnickej fakulty. Naplnila sa tak potreba pociťovaná už dávnejšie; potreba súvisiaca s tým, že pre potreby cirkevnej a svetskej administratívy už nepostačovali tzv. praktici, teda osoby bez vyššieho vzdelania. Výrazným a dôležitým prvkom, na ktorý aj autorky monografie patrične poukazovali, bolo popri výučbe kanonického a cirkevného práva aj vyučovanie domáceho uhorského práva, čo predstavovalo v dejinách právnického vzdelávania veľmi významný počin. Zvlášť v uhorských podmienkach, kde recepcia rímskeho práva prebehla len vo veľmi povrchnej rovine (pseudoromanizácia), mala takáto výučba svoj zmysel a osvedčenie. Mimoriadne prínosným je predstavenie zakladacej listiny fakulty, ktorá podrobne určovala predmet i metódy štúdia na fakulte (s. 47-53, 79). Tak sa stalo, že popri klasických dvoch základných predmetoch v podobe rímskeho a kanonického práva si študenti osvojovali aj materiu z diela *Opus Tripartitum iuris consuetudinarii inclty regni Hungariae* a svoje vedomosti dopĺňali aj zbierkou uhorského zákonného práva *Corpus iuris Hungarici*.

Podnetným a zaujímavým pre čitateľa je oboznámenie sa s pedagogickými metódami novovekej vzdelávacej inštitúcie. Metódy boli založené prevažne na diktovaní a memorovaní, v rámci cvičení potom na dišpute a obhajovaní téz. Už v tejto dobe boli predmetom kritiky rovnako ako neblahé pomery na fakulte, typické pridlhým štúdiom, sedisvakanciou profesorských miest, problémami s materiálnym zabezpečením či skúšobným formalizmom. Čitateľ má niekedy z prečítaných pasáží pocit, že sa začítal do knihy popisujúcej súčasný stav vysokého školstva.

Pre pomery vysokého školstva v Uhorsku je charakteristické, že sa reforma vzdelávania uskutočnila prostredníctvom zásahu zhora, počas vlády Márie Terézie (porovnaj tiež Kowalská, Eva. *Osvietenské školstvo (1771 – 1815). Nástroj vzdelávania a disciplinizácie*. Bratislava: Historický ústav SAV, 2014). Jej podstatou bolo nielen upravenie hospodárenia školy, ale najmä obsahová reforma, ktorá mala vychádzať z potrieb štátu. Celé reformné úsilie malo vyvrcholiť realizáciou *Ratio educationis*, pričom pre historika môže byť zaujímavé, že sa právne dejiny mali do systému vzdelávania včleniť ešte pred výučbu pozitívneho práva, a to najmä pre to, aby študenti dokázali lepšie pochopiť vznik právneho systému domáceho práva. Dodajme, že tento prvok v právnickom vzdelávaní existuje v zásade dodnes. Nové reformné ciele sa však každopádne týkali Trnavy a jej právnického vzdelávania menej, keďže v roku 1777 bola univerzita aj s právnickou fakultou presťahovaná do Budína. Tým sa provizórnosť Trnavy ako sídla univerzity spečatila.

Autorky zaradili do monografie aj prehľad najvýznamnejších osobností pôsobiacich na trnavskej právnickej fakulte. Nechýba tak prehľad o živote a diele Martina Svätotajského (Szentiványiho), Karola Schrettera, Františka Otrokočiho, Jána Segediho (Szegediho), Ladislava Répselyho, Juraja Žigmunda Lakiča, Michala Benčíka, Pavla Klosa a mnohých ďalších. Rozbor autoriek monografie sa neobmedzuje len na základné údaje, ale predovšetkým aj na ich ďalšiu profesionálnu dráhu a rozbor prác a pedagogického pôsobenia, pokiaľ to, pravda, umožňuje pramenná základňa.

Knihu Miriam Laclavíkovej a Adriany Švecovej sa následne venuje súmraku výučby práva v Trnave. Po roku 1777 sa univerzita presťahovala do Budína a v Trnave zostalo

pôsobiť učilište nižšieho stupňa, Právnická akadémia. Ani to nie nadlho, keďže sa v roku 1784 presťahovala do Bratislavy.

Preto, keď sa po roku 1989 vytvárala v Trnave nová univerzita, začínala v podstate na zelenej pôde. Zakladateľské osobnosti tejto fakulty i neskoršie pedagogické posily tak či onak nadväzujú na tradície Univerzity Komenského v Bratislave. Osobnosti ako Peter Blaho, Jozef Prusák, Helena Barancová či Alexandra Krsková, formujúce od roku 1998 novozaloženú trnavskú právnickú fakultu, vytvorili materiálne i odborné podmienky pre pôsobenie fakulty. Tá sa vo svojich zakladajúcich dokumentoch jednoznačne hlási ku svojej novovekej predchodkyňi. Toto stanovisko je, samozrejme, možné formalisticky skritizovať poukazom na to, že právnym nástupcom jezuitskej trnavskej univerzity je predsa budapešťianska univerzita Loránda Eötvösa (Eötvös Loránd Tudományegyetem). Poukaz na tieto tradície však vytvára dôležitý priestor pre rozvíjanie identity tej súčasnej Trnavskej univerzity.

Monografia trnavských autoriek k dejinám právnickej fakulty vychádza z výskumu extrémne fragmentovaného archívneho materiálu a zo staršej literatúry k dejinám celej univerzity, ako boli diela J. Šimončiča a A. Hološovej (*Dejiny Trnavskej univerzity 1635 – 1777, 1992 – 2010*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2010), J. Prusáka (Stodvadsať rokov činnosti Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. In *Studia Historica Tyrnaviensia I*. Trnava: Katedra histórie Fakulty humanistiky Trnavskej univerzity, 2002, s. 49-55), V. Čičaja (*Trnavská univerzita v slovenských dejinách*. Bratislava: Veda, 1987) či F. Eckharta (*A jog- és államtudományi kar története (1667–1935)*. Budapest 1936). Ide o prehľadovú, no v mnohom vyčerpávajúcu rozobratú tému, pričom čitateľ má mať na zreteli, že kniha je predovšetkým oslavou dvadsiateho výročia obnovenia právnického vzdelávania v Trnave. Za týchto dvadsať rokov sa trnavská právnická fakulta posunula do pozície prestížneho právnického pracoviska a len čas ukáže, ako sa budú osudy tejto inštitúcie, s tak rozvetvenými tradíciami, vyvíjať.

Miroslav Lysý
Právnická fakulta Univerzity Komenského
v Bratislave

HNILICA, Jiří. *FENOMÉN DIJON. Století českých maturit ve Francii*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2017, 510 s. ISBN 9788024635149.

DOI: <https://doi.org/10.31577/histcaso.2019.67.2.12>

Na jeseň minulého roka sa na pultoch kníhkupectiev objavila nesporne zaujímavá a obsiahla publikácia historika Jiřího Hnilicu *Fenomén Dijón. Století českých maturit ve Francii*. V monografii sa autor v historickom kontexte doby chronologicky, syntetizujúcim spôsobom zaoberá problematikou českých, resp. československých sekcií, pôsobiacich na francúzskych lýceách. Existencia sekcií siaha na začiatok 20. rokov minulého